

SOYA VE HASADI

TANSU BULAT
GAMZE DİDAR KIZGIR

Soya, Japonya ve Çin gibi doğu Asya ülkelerinin en önemli tarımsal ürünlerinden biri olarak, yüzyıllardan beri, buradaki insanların temel besinlerini oluşturmuştur. Anavatanının doğu Asya, muhtemelen Çin olduğuna inanılan soya, insanoğlu tarafından kültüre alınan ve yetiştirilen en eski bitkilerden bir tanesidir.

Dünyada yaklaşık 90.000.000 hektarlık alanda soya tarımı yapılmakta ve yıllık 200.000.000 ton civarında bir üretim gerçekleşmektedir. Dünyada en fazla soya ekimi ve üretimi yapılan ülkeler sırasıyla, ABD, Brezilya, Arjantin, Çin ve Hindistan'dır (FAO, 2004 yılı verileri).

Çizelge 1. Dünyada en fazla soya üreten ülkeler (2004)

Ülkeler	Ekiliş (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)
A.B.D	29.930.060	85.012.800	284.0
BREZİLYA	21.519.700	49.793.000	231.4
ARJANTİN	14.320.000	31.500.000	220.0
ÇİN	9.700.135	17.600.280	181.4
HİNDİSTAN	6.900.000	7.500.000	108.7
DÜNYA	91.145.361	206.407.627	226.5

Kaynak: FAO Statistical DataBase (www.fao.org)

Soya bitkisi, tanesindeki ortalama % 18-20 yağ, % 40 protein, % 30 karbonhidrat, % 5 mineral madde (fosfor, potasyum, kalsiyum, kükürt, magnezyum vb) ve çok sayıdaki vitaminlerle (en çok A ve B), ayrıca proteinin yapısında zengin ve değerli amino asitler bulundurması nedeniyle, "harika bitki" olarak da anılmaktadır. Ayrıca, omega-3 yağ asidi olarak da bilinen linolenik asit yönünden oldukça zengindir. Omega-3 yağ asidi, vücut tarafından yapılamamakta ve dışarıdan alınmak zorundadır. Kalp rahatsızlıkları, kandaki kolestrol dengesinin düzenlenmesi ve kemik erimesi (osteoporoz)' ne karşı mutlak surette alınması zorunlu olan Omega-3 (linolenik) yağ asidi miktarı, soyada % 5-11 arasında değişmektedir.

İnsan beslenmesinin yanında, hayvan yemi olarak da iyi bir besin kaynağıdır. Soya küspesi, hayvan yemi olarak, içerdiği yüksek orandaki protein (% 50) nedeniyle, özellikle de kümes hayvanları için çok yararlıdır ve bunların günlük beslenme programlarına konmaktadır.

Ülkemize girişinden bu yana, ekiliş alanları açısından hep çalkantılı dönemler geçirmiştir. Örneğin, ekiliş alanı 1980 yılında 3.000 ha. iken, 1987 yılında 112.000 hektara kadar yükselmiş, 10 yıl sonra, 1997 yılında 19.000 hektara gerilemiş ve 2000 yılında ise, 15.000 hektarda karar kılmıştır. FAO'nun verilerine göre ise, 2004 yılında, ekim alanı 14.000 hektar, üretim miktarı 50.000 ton ve ortalama verim, dekara 357 kg olmuştur. Türkiye'ye ait 2000-2004 dönemi soya üretim değerleri çizelge 2. de verilmiştir. Halen, Karadeniz bölgesinde, Ordu ve Samsun illerinin yanında, Akdeniz bölgesinde Antalya ve Çukurova bölgelerinde (Adana ve Osmaniye) ekimi yapılmaktadır. Bazı bölgelerde, "**Çorum fasulyesi**" veya "**şeker fasulyesi**" diye bilinen bitki, aslında soya bitkisidir.

Çizelge 2. Türkiye Soya ekiliş ve üretim durumu (2000-2004)

	2000	2001	2002	2003	2004
Ekiliş (Ha)	15.000	17.000	23.000	27.000	14.000
Üretim (Ton)	44.500	50.000	75.000	85.000	50.000
Verim (Kg/da)	296.7	294.1	326.1	314.8	357.1

Kaynak: FAO Statistical DataBase (www.fao.org)

Hasat

Soya bitkisi, çeşitlere ve bölgelere bağlı olarak ekimden itibaren yaklaşık 90 gün içerisinde olgunluğunu tamamlayarak hasada uygun hale gelmektedir. Bazı çeşitlerde, bu süre, 120-140 güne, hatta 150 güne kadar da uzayabilir

Hasat zamanı gelmiş soya bitkisinde, yapraklar sararıp kurumaya ve dökülmeye başlar. Özellikle, alt kısımdaki baklalar içerisindeki taneler oldukça sertleşmiş olup dişle kırılması çok zordur. Bitki üzerindeki tüm baklalar renk değiştirmiştir. Çeşitlere bağlı olarak, bu baklalar gri, sarı veya kahverenginde olabilir. Hasat sırasında, bitki üzerinde hiç yeşil bakla kalmamalıdır. Bitki üzerinde kalacak yeşil baklalar, normal kurumuş ürünün nem oranını yükseltirler.

Hasat işlemleri, normal biçerdöverlerle rahatlıkla yapılabilir. Ancak, makinenin hız, kesici tabla, batör, kontrabatör ve elek gibi bazı ayarlarının hasat işlemi öncesinden yapılması gerekir. Örneğin, tabla dönme hızının biçerdöverin hareket hızından % 25 daha fazla olmasına ve biçerdöverin hareket hızının sabit tutulmasına özen gösterilmelidir.

Bitkide oluşan baklaların toprak seviyesinden olan yüksekliği göz önünde bulundurularak, hasatta kayıpları önlemek veya azaltmak için, kesici tabla toprak seviyesinden uygun bir yükseklikte olmalıdır. Tarlanın topografik şartlarına da bağlı olarak mümkün olduğunca alçaktan biçilmelidir.

Hasat zamanında, tane nemi % 13-16 arasında olmalıdır. Eğer hasat işlemleri, % 12 den daha az nem durumunda yapılacak olursa taneye zarar verilebilir. Hasat sonrası kurutma yapılmayacaksa, hasat için en uygun nem oranı % 13-14 arasındadır. Ancak, biçerdöverin iyi ayarlanması ve hasat sonrası kurutma yapmak şartı ile, % 15-16 nem civarında da hiçbir problem yaşamadan hasat yapmak mümkündür.

Hasat zamanı gelmiş soya tarlasında hasat işlemi hemen vakit kaybetmeden başlatılmalıdır. Eğer, hasat zamanı geciktirilirse, baklalar çatlar ve tane kaybı olur, bu da verimi düşürür. Diğer yandan, hasat zamanında yapılamaz ise, yağışlı bir döneme rastlayabilir, bu da ürünün belki de tamamen tarlada kalmasına neden olabilir.

Bizi Dinlediđiniz için
TeŖekkür Ederiz . . .